

Barmhartig als de Vader (Jan Vanden Berghe)

1 Samenvatting tekst

Het Buitengewoon **Jubeljaar** is er een van de Barmhartigheid. "God is zo barmhartig. En zo moeten ook wij zijn, naar zijn beeld en gelijkenis. 50 jaar na Vaticanum II dienen we op een begrijpelijke manier te spreken over God," aldus Franciscus I.

Wat is barmhartigheid? Dat is de kleur die de liefde krijgt wanneer ze te maken heeft met lijden, nood en onmacht.

Bij het brandend braambos lezen we: "Ik (=God) heb de ellende van mijn volk gezien en hun jammerklachten gehoord." De Bijbel zegt het zo: "Gods liefde blijft altijd bestaan." Bij de profeten (O.T.) wordt God soms woedend om het onrecht dat mensen elkaar aandoen. Toch heeft Hij ook altijd geduld en schenkt vergeving: want waar mensen zo handelen, kunnen ze niet gelukkig zijn.

In Jezus krijgt Gods barmhartigheid **een gezicht**. Hij is het gelaat van de 'barmhartigheid van de Vader.' Dat brengt hem juist in conflict met de Joodse overheid: barmhartigheid is voor hem meer dan brand- en slachtoffers! Hoe hevig het conflict ook wordt, toch blijft Jezus trouw aan een barmhartige houding tegenover hen: hij schuwt geweld en brute macht. En zelfs zijn leerlingen die hem vaak niet begrijpen kunnen rekenen op zijn barmhartigheid (Petrus).

Ook buiten het christendom komt barmhartigheid voor. Het is **geen christelijk monopolie**. De 'gulden regel' wordt ook buiten de drie monotheïstische godsdiensten geponeerd. Tragisch is het dat in de geschiedenis veel onbarmhartigheid 'in naam van God' plaats vond.

Barmhartigheid begint met **een goddelijk geschenk**: we *krijgen* medelijden.

Daarmee begint barmhartigheid. (Cf. Jezus en de melaatse; Jezus en de jongeman van Naïm). Jezus raakt bewogen tot in zijn ingewanden (het slaat hem in de buik). Medelijden is een gevoel dat meteen een uitnodiging is tot doen: maar je kan ook de andere kant opkijken 'in een boog eromheen lopen'.

Waar je evenwel de handen uit de mouwen steekt (cf. de barmhartige Samaritaan), gebeurt er heel wat. De hulp de voorbije winter in de 'hel van Duinkerken' getuigt ervan. Ook op politiek vlak komt er beweging: aanklagen, betogen, petities tekenen. Barmhartigheid blijft niet bij de pakken zitten: het onrecht moet van de baan! Maar gebruikt ook nooit geweld. Geweldloosheid is barmhartigheid voor de tegenstander.

Barmhartigheid begint bij het besef dat wij mensen 'allemaal **uit dezelfde klei zijn gebakken**' (F. Timmermans). Er zijn geen twee soorten mensen: goeden en kwaden, wel zijn er die meer of minder geluk en kansen in het leven hebben. We hebben allen dezelfde behoeften en noden, o.m. om geholpen te worden en om vergeving te krijgen, gaarne gezien te worden 'ondanks' onze zwakheden.

Barmhartigheid vraagt dan ook zelfkennis en zelfaanvaarding (ik ben een mens met zon- en schaduwzijden). Een stevig fundament voor wie gelovig is, is het vertrouwen dat God ons liefheeft 'zoals we zijn.' In onze kleinheid kan Gods barmhartigheid in ons leven binnenkomen. Zoals bij de Samaritaanse aan de waterput: Jezus' vergeving wordt een bron die onuitputtelijk wordt... Het besef dat

Gods barmhartigheid een *geschenk* voor ons is én een *oproep* om eraan mee te werken, vraagt stilte en aandacht.

2 Methodische bedenking voor deze bijeenkomst

2.1 Het woord ‘barmhartigheid’ doet velen onmiddellijk denken aan vergevingsgezindheid. Barmhartigheid is echter veel méér dan dat. Het is geraakt worden en ten diepste bewogen worden wanneer je geconfronteerd wordt met mensen in nood en lijden. Het is ‘zorg’, ‘bijstand’ vanuit die diepe liefde van het ‘aangedaan’ zijn. Het is de bezorgdheid om een ander te schenken wat we zelf ook nodig zouden hebben als we ons in hun situatie bevonden. Het artikel “Barmhartig als de Vader” wil dat begrip in die zin opentrekken. We hopen dat het gesprek daar ook in slaagt!

Verdere info daarover in een commentaar van paus Franciscus op de parabel van de Barmhartige Samaritaan die je ook **als bijlage** vindt op internet Ademtocht. En eveneens van Roger Burggraeve. *Beide teksten* dus op <https://www.kerknet.be/organisatie/Adem-Tocht> .Nuttig vooraf te lezen voor de gespreksleider/ster.

2.2 Déze tekst probeert dus duidelijk te maken dat barmhartigheid op de eerste plaats te maken heeft met het geraakt worden door een slachtoffer, of de barmhartige Samaritaan. En niet met wat er bij mij kan gebeuren als mij kwaad werd aangedaan.

Toch bestaat er naast ‘barmhartigheid’ ook ‘rechtvaardigheid’ (Dit is meteen duidelijk als je denkt aan de daders van de aanslagen op 22 maart II. in Brussel). In *Geloven nu*, nr. 14 van 2015 vond ik daarover het volgende:

Tom en Bernard

Tegenover Bernard woonde Tom. Op een dag stal Tom de fiets van Bernard. Bernard zag Tom daarna elke dag op zijn fiets naar school gaan. Na een jaar kwam Tom naar Bernard toe, stak zijn hand uit en zei: “Laten wij ons met elkaar verzoenen en het verleden vergeten” Bernard keek naar Toms hand en zei: ‘En de fiets, krijg ik die ook terug?’ “Nee”, antwoordde Tom, “ik had het niet over de fiets, het gaat om verzoening”.

Deze gelijkenis werd verteld door de Zuid-Afrikaanse dominee Mxotisi Mpambani en opgetekend door dichteres Antjie Krog tijdens een bijeenkomst van de Waarheids- en Verzoeningscommissie. De parabel vat in enkele zinnen een van de grote dilemma's van Zuid-Afrika samen: verzoening is een mooi woord, maar hoe zit het met gerechtigheid?

Het zou best kunnen dat sommige deelnemers aan het gesprek dit aspect (willen) ter sprake brengen. Het is zeker een perspectief dat ook zijn recht heeft. Toch is het goed om in *dit* gesprek te blijven bij wat de auteur sterk naar voor wil brengen: de eindeloze barmhartigheid van God tegenover ieder mens en de daaruit voortvloeiende houding om zelf ook barmhartig te zijn: ‘Barmhartig als de Vader’.

3 De kleine goedheid

(Naar een anekdote uit De slag om Stalingrad in de 2^e Wereldoorlog, verteld door Vasili Grossman in ‘Leven en lot’ (uitgeverij Balans, 2011).

Het gebeurde per ongeluk. De Duitse soldaten waren bij haar binnengevallen, hadden haar man opgepakt en daarna met wat ze in huis vonden feest gevierd – alles rijkelijk overgoten met enkele flessen wodka. Nu, vroeg in de ochtend, maakten ze zich klaar voor een nieuwe dag en controleerden nog even hun

machinegeweren. Plots ging een schot af. Ongewild had een van hen, halfdronken nog, de trekker overgehaald en zichzelf in de buik geschoten. Noodgedwongen moesten ze hun gewonde makker achterlaten.

De bejaarde bewoonster van het huis, die ze haast geen blik hadden gegund, zag de kans schoon om zich te wreken. Maar toen de Duitser “water” stamelde, ging ze hem een glas water halen. En toen hij liet merken dat hij graag wat meer rechtop wou zitten, hielp ze hem daarbij. Dat was niet per ongeluk – het was gewoon sterker dan haarzelf, die ‘kleine goedheid’ werd haar gegeven.

4 In het voorbedenboek van Helkijn

Fietstochtje op Hemelvaart, prachtig weer. De kerk van Helkijn is open, mooie religieuze muziek. Even verwijlen en bladeren in het voorbedenboek. Ik vind er volgend bericht: “Ben hierheen gekomen voor een novene. Ik vond op facebook de vraag om te bidden voor een zwaar ziek kind. Ik ken het helemaal niet. Maar het heeft mij zozeer geraakt, dat ik er wat voor wil doen.”

5 Bibliografie

Jan Vanden Berghe vraagt te verwijzen naar het Koerier-dossier 2011 nr. 5 van Pax Christi Vlaanderen dat hij mocht samenstellen over “*Vrede, mededogen en religie*” met o.a. Karen Armstrongs ‘Handvest voor compassie’ (blz.6), een reeks zeer interessante boeken (blz. 10) en “aanbevelingen voor lokale kerkgemeenschappen” (blz. 16). In recente literatuur over dit onderwerp duikt het woord ‘compassie’ weer op, maar dan niet als synoniem voor een neerbuigende houding, maar als equivalent voor barmhartigheid of mededogen.

6 Suggesties voor een afsluitend gebedsmoment

Breng mee: evangelie van Mattheüs of dat van Lucas; eventueel ps. 136; Z.J. 316 – op DDW 3 (of Z.J. 566 op DDW10) – Cf. *Geloven Nu* (o.c.)

6.1 Openingslied, b.v. Barmhartige Heer, genadige God (Z.J. 316) – strofen 1 tot 3.

(Je kan het lied Z.J. 316 ook vervangen door psalm 136).

6.2 Evangelie Mt. 18,21-35

(of vervangen door het laatste stuk van de parabel van de barmhartige Samaritaan: Lc. 10, 33-37 – nadien wat stilte en dan naar 6.3: gebed, tweede mogelijkheid)

De parabel die we straks beluisteren komt uit de vierde van vijf redes van Jezus in het evangelie van Mattheüs. Jezus wordt als een leraar voorgesteld die zijn leerlingen onderwijst (zie 18,1), terwijl anderen meeluisteren. Deze rede, de ‘gemeente- of kerkrede’, begint in 18, 1 en eindigt in 19,1.

De evangeliepericope gaat over Petrus’ vraag: Over hoeveel maal vergeven? En over de parabel van de twee schuldeisers. →→→ *De tekst wordt nu voorgelezen.*

De vraag. Petrus treedt als spreekbuis op voor de groep. Hij begint met Heer, dé aanspreektitel die medestanders/gelovigen gebruiken. Hij vraagt of er een grens aan vergeven is. Jezus - beter gezegd Mattheüs - vraagt dit tegen de achtergrond van de uitspraak in Genesis 4,23-24: ‘Wordt Kain zeventvoudig gewroken, Lamech zevenenzeventvoudig’. Tegenover deze ongelimiteerde wraak staat hier ongelimiteerde vergeving. Hieruit blijkt de overvloedigheid van de genade die God de mensen biedt. Maar de parabel gaat niet alleen over de getalsmatige kant - ook

over de duurzaamheid ervan, over het volhouden van vergeving, het niet nadragen van schuld.

De parabel. Het antwoord op de vraag van Petrus komt in de vorm van een parabel. De parabel confronteert de lezer met haar/zijn eigen realiteit. Door de woorden 'koning' (in het vervolg als 'heer' aangeduid), 'afrekening houden' en 'dienaars' wordt een herkenbare scene opgeroepen. De woorden 'schuld' en 'kwijschelden' roepen een economische realiteit op, maar ook 'schuld bij God als gevolg van zonde'. We herkennen deze uit het Onze Vader gebed in Mattheüs 6,12. 'Mededienaar' wijst terug naar 'mijn broeder' in de vraag van Petrus en daarmee naar de zorg om je broeder in de gemeenschap.

6.3 Gebed (samen)

Heer God,	naar degenen door wie we
wij danken U voor alles	ons voelen tekort gedaan.
wat U ons geeft en vergeeft,	Laat ons geen schuld opbouwen
elke nieuwe kans die U ons biedt,	tegenover U God,
elke nieuwe dag, elke schone lei.	en als dat onmogelijk is,
Geef dat we zelf genadig zijn,	vergeef ons onze schuld,
niet ongenadig tegenover elkaar.	door uw Zoon Jezus Christus. Amen.
Geef dat wij met mildheid kijken	

6.3 Tweede mogelijkheid: Stilte – en bidden om ontferming

Zo klinkt het gebed van de mens in nood:

Heer, heb medelijden!

Heer, ontferm u over mij!

Heer, wees barmhartig voor mij...

Laten we dan zo bidden om ontferming, om barmhartigheid.

Heer, ontferm u over ons

die zo vaak voorbijlopen aan de mens in nood.

♪♪ **Heer, ontferm u.**

Heer, wees barmhartig voor ons,

die zo vaak onbarmhartig oordelen over onze medemensen.

♪♪ **Heer, ontferm u.**

Heer, ontferm u over ons, die zo druk-druk bezig zijn,

en uw stem niet laten doordringen tot ons.

♪♪ **Heer, ontferm u.**

Heer, wees barmhartig voor ons,

die omwille van praktische bezwaren niet doen wat ons hart,

wat Gij zelf ons ingeeft.

♪♪ **Heer, ontferm u.**

Heer, wees barmhartig voor ons,

en maak ons barmhartig zoals Gij barmhartig zijt.

♪♪ **Heer, ontferm u.**

6.4 Afsluitend lied: Z.J.316, strofen 4 en 5.

P.S. Aan- en opmerkingen kunnen per e-post aan guido.debonnet@skynet.be .